

сприяють зростанню комунікативної активності та реалізації певних психологічних якостей студентів у процесі навчання.

Дослідники відзначають, що формування комунікативної компетентності студентів під час вивчення гуманітарних предметів, сприяє розв'язанню таких важливих педагогічних завдань, як: послідовний, цілеспрямований розвиток мовленнєвої культури й культури спілкування як компонентів комунікативної культури майбутніх спеціалістів; формування у студентів ціннісних орієнтацій і мотивів професійної діяльності; здійснення міжпредметного підходу у викладанні гуманітарних предметів; впровадження комунікативних методів навчання у цикл предметів професійної спрямованості; організація аудиторної та позааудиторної діяльності студентів, спрямованої на розвиток комунікативної культури. [2].

Таким чином, одним із важливих завдань при вивченні предметів гуманітарного циклу для студентів нафтогазового профілю є цілеспрямований розвиток їх комунікативної компетентності, що створює умови гармонійного розвитку професійних навичок, особистісних якостей, культури мовлення та культури спілкування так необхідних для подальшої адаптації в сучасних суспільних відносинах і на ринку праці.

Література:

1. Беляев Б. В. Психологические основы усвоения лексики иностранного языка: пособ. для препод. и студентов / Б. В. Беляев. – М.: Просвещение, 1964. – 136 с.
2. Тимченко Ірина Ігорівна. Формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С.Сковороди. - Х., 2001. – 20 с.

УДК 070:378+81'25

О. К. Янишин

доцент кафедри філології та перекладу

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

В умовах розв'язаної проти України інформаційної війни, особливо гостро постає потреба сформувати у майбутніх перекладачів уміння критично мислити, навчити протистояти пропагандистським нападам, що дасть змогу краще розуміти і аналізувати інформацію, а відтак – приймати обґрунтовані рішення та успіх реалізувати професійної можливості.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що існує значна кількість наукових розвідок із проблем формування та упровадження технології розвитку критичного мислення, вивчення принципів і закономірностей функціонування критичного мислення й установлення значення критичності

в структурі особистості, формування критичності для розвитку самооцінки, самоконтролю і саморегуляції студентів у навчальній діяльності ([2; 3; 4; 5]). В умовах панування комп'ютерної техніки та ЗМІ великого значення набуває інформатизація освіти, широке запровадження у навчання інформаційних і медіаосвітніх технологій. Існують об'єктивні умови застосування медіаосвітніх технологій для формування критичного мислення під час професійної підготовки у ВНЗ [1]. Однак формування критичного мислення майбутніх перекладачів під час інформаційної війни ще не досліджувалося.

На основі систематизації теоретичного доробку науковців уточнено зміст понять «критичне мислення», «інформаційна війна» та «медіаосвітні технології». Критичне мислення є особливим видом мислительної діяльності, для якого характерні: вироблення стратегій прийняття правильних рішень на основі здобуття, аналізу, опрацювання інформації; рефлексії; виважений аналіз думок і поглядів, вияв власної позиції, об'єктивне оцінювання процесу і результатів будь-якої діяльності. *Інформаційна війна* – це комунікативна технологія впливу на інформацію та інформаційні системи противника з метою досягнути інформаційної переваги в інтересах національної стратегії, при одночасному захисті власної інформації і своїх інформаційних систем. *Медіаосвітні технології* – це особливий вид навчальних інноваційних інформаційних технологій, які залучають до навчання традиційні та новітні ЗМІ й інформаційні технології. З'ясовано характерні риси сучасної інформаційної війни, способи її ведення (*агітація й пропаганда*). Розглянуто види і типи пропаганди. Встановлено, що традиційні та новітні медіаосвітні технології володіють ефективними прийомами для формування критичного мислення.

Практична частина дослідження – педагогічний експеримент. Щоб з'ясувати як змінюється упродовж навчання в університеті розуміння суті критичного мислення, на констатувальному етапі проведено опитування майбутніх перекладачів (I-IV курс) ІФНТУНГ (рис. 1).

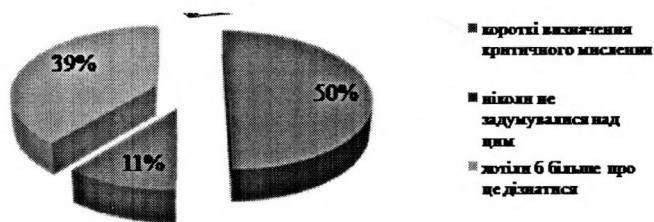

Рис. 1. Розподіл думок студентів I курсу щодо суті критичного мислення

Для підвищення ступеня сформованості умінь критичного мислення у майбутніх перекладачів розроблена структурно-функціональна модель формування критичного мислення, яка виступає гносеологічним замісником оригіналу, не тільки передаючи його особливості на рівні елементів, а ще й

пов'язує останні у певну структуру з притаманними їй зв'язками та функціями, відтворення якої має привести до гіпотетично передбаченого результату.

У побудові моделі дотримані загальноприйняті вимоги до побудови педагогічних моделей і використано компонентний механізм моделювання у вигляді структурно-функціональної моделі, яка має власну структуру і логіку розгортання в часі, а також передбачає виділення в межах педагогічного дослідження окремих логічно пов'язаних підсистем (етапів), на кожному з яких ставляться певні завдання, розв'язок котрих створює передумови для використання результатів, отриманих на попередніх етапах роботи, для продовження дослідження на наступних етапах та його успішного завершення. Така модель є прогностичною, бо спрямована на певні досягнення в результаті здійснення змодельованої діяльності.

Причиною моделювання стало соціальне замовлення – потреба суспільства мати медіаграмотних перекладачів із добре сформованими критичним мисленням. *Об'єктом* моделювання у нашому дослідженні є формування умінь критичного мислення майбутніх перекладачів засобами медіаосвітніх технологій. *Суб'єктами* моделі процесу формування критичного мислення майбутніх перекладачів засобами медіаосвітніх технологій є майбутні перекладачі та викладачі.

Структурно-функціональна модель включає *цільовий, технологічний, організаційний і результативний* компоненти.

Цільовий компонент встановлює *мету* формування умінь критичного мислення майбутніх перекладачів як єдність навчальної, виховної та розвивальної; *завдання*, які слід виконати на основі певних теоретико-методичних підходів, дотримуючись загальнодидактичних і медіаосвітніх *принципів* для формування необхідного критичного мислення.

Технологічний компонент визначає медіаосвітні технології, форми роботи і засоби навчання, що їх слід використовувати для досягнення поставленої мети. Технологічний компонент описує такі медіаосвітні технології (пресодидактика, пресолінгводидактика) та прийоми («синкан», «позначка» «мозковий штурм», «кубування», «грунування», «так – ні») тощо. Для перевірки ступеня сформованості та формування уміння критично мислити майбутніх перекладачів використані три основні прийоми формування критичного мислення: синкан, гранування та прийом «позначки», а також ряд інтерактивних ігор.

Організаційний компонент охоплює цілісний процес організації формування умінь критичного мислення засобами медіаосвітніх технологій та забезпечує створення необхідних педагогічних умов і засобів їх реалізації під час суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і викладачів у навчально-виховному процесі від початкового аж до заключного діагностування рівнів сформованості критичного мислення.

Результативний – формулює результат на основі критеріально-рівневого підходу під час початкового і заключного діагностування з виділенням контактного, мотиваційного, інформаційного та інтерпретаційного

компонентів сформованості на високому, середньому чи низькому рівні сформованості. На основі результатів оцінювання здійснюється зворотний зв'язок, а, при потребі, вносяться певні поправки до процесу формування критичного мислення.

Розроблене методичне забезпечення упродовж 2014-2015 н. р. і 2015-2016 н. р. частково апробоване на базі кафедри теорії та практики перекладу ФНТУНГ із групою першокурсників ПФ-15-1 (18 студентів) та студентами четвертого курсу в групах ПФ-12-1 (IVкурс, 17 студентів), ПФ-11-1 (IVкурс, 17 студентів). Розроблені методичні матеріали рекомендовано до друку.

За результатами формувального експерименту (див. табл. 1) рівень сформованості критичного мислення значно зріс (значення розподілу Пірсона $p=0,22693$).

Таким чином, визначено доцільність застосування медіаосвітніх технологій та розроблених методичних матеріалів для формування умінь критичного мислення у майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки у ВНЗ та розробленої для цього моделі.

Висновки. Експериментально доведена ефективність застосування медіаосвітніх технологій та розроблених методичних матеріалів для формування умінь критичного мислення у студентів напряму підготовки «Філологія» Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Оскільки медіаосвіта може інтегруватись до різних дисциплін сприяючи одночасному покращенню вивчення самої дисципліни та формуванню критичного мислення рекомендуємо застосовувати широкий спектр медіаосвітніх технологій для вивчення всіх навчальних курсів.

Таблиця 1

Рівнева сформованість умінь критичного мислення студентів IVкурсу за даними констатувального та формувального експериментів

Етапи педагогічного експерименту	Констатувальний		Формувальний	
	осіб	%	осіб	%
Рівень	Кількість студентів			
Високий	2	5,8	6	17,6
Середній	8	23,6	20	58,9
Низький	24	70,6	8	23,5
Усього	34	100	34	100,0
Значення розподілу Пірсона $p=0,22693$ (відмінність суттєва)				

Для формування у майбутніх перекладачів умінь критично мислити рекомендовано застосовувати педагогічні прийоми: «асоціювання», «мозковий штурм», «робота в парах», «припущення на основі запропонованих слів», «читання з позначками», «читасмо та запитуємо»,

«два – чотири – всі разом», «коло ідей», «читаємо та запитуємо», «синкан», «п'ятихвилинне есе», «мозкова атака», «milestones» та багато інших.

Запропоноване дослідження не претендує на всебічний розгляд проблеми. Темою подальших розвідок може стати вивчення досвіду використання медіаосвітніх технологій та формування критичного мислення в процесі фахової підготовки у закордонних ВНЗ, зокрема створення вищих навчальних закладів критичного мислення та видання комплексу методичних матеріалів для студентів I курсу.

Література:

1. Онкович Г. В. Технології медіаосвіти / Г. В. Онкович // Вища освіта України. – 2007. – № 3. – С. 357–363.
2. Тягло А. В. Критическое мышление : проблема мирового образования XXI века / Тягло А. В., Воропай Т. С. – Харьков : Ун-т внутр. дел, 1999. – 285 с.
3. Фачоне П. Критическое мышление: отчёт об экспертном консенсусе в отношении образовательного оценивания и обучения / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://evolkov.net/critic.think/basics/delphi.report.html>.
4. Халперн Д. Психология критического мышления / Халперн Д. – 4-е Международное издание. – С.-Пб. : Питер, 2000. – 512 с.
5. Paul, R. W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive In A Rapidly Changing World / R. W. Paul – Santa Rosa, CA, 1993. – 178 p.